

WINTERWAARNEMINGEN VAN WITWANGSTERNEN *CHLIDONIAS HYBRIDA* AAN DE ROEMEENSE ZWARTE ZEEKUSTWinter observations of Whiskered Terns *Chlidonias hybrida* on the Rumanian Black Sea-coast

T. LEBRET en G. L. OUWENEEL

INLEIDING

Op 1 december 1974 zagen A. J. Dijkse, J. W. M. Kuypers, J. A. van der Ven en schrijvers acht moerassterns bij Enisala in de Dobroedja, Roemenië 45° N — 28° 50' E. Deze sterns werden als Witwangsterns gedetermineerd op grond van het geluid, dat Dijkse en Lebrete door verschillende bezoeken aan broedgebieden goed in het gehoor hadden en op grond van het kopprofiel, met name de zware kop, de korte nek en de forse snavel. De sterns konden worden geobserveerd op 5—20 m bij heldere zon. Zij waren plaatsgebonden doordat zij visten op één bepaald punt vlak bij een weg over een dam tussen twee lagunes, waar het water met grote kracht door een buis werd geperst, zodat talrijke visjes stuurloos aan de oppervlakte kwamen. Hier vlogen de sterns langzaam tegen de wind in, telkens biddend en stotend van 2—3 m hoogte, keer op keer vlak voor ons langs komend. Van der Ven maakte 10 en Kuypers 2 kleurendias, terwijl Lebrete 6 zwart-wit foto's maakte. Op 30 november waren er op deze plaats eveneens 8 van deze sterns. Op 27 november zagen wij boven het meertje van Agigea bij Konstanz, ca. 100 km zuidelijker, 3 sterns, die - zij het niet zonder enige twijfel - eveneens als Witwangsterns werden gedetermineerd.

Toen wij met behulp van de aanwezige veldgidsen (Peterson 1969, Bruun 1970 en Fitter 1972) wilden nagaan of andere sternsoorten konden worden uitgesloten, bleken de kenmerken, die daar voor de Witwangsterns in winter- en jeugdkleed worden vermeld, bij onze vogels niet al te duidelijk aanwezig. Het artikel van Williamson (1960) gewijd aan de winter- en jeugdkleden van de drie moerassterns, liet op een belangrijk punt twijfel bestaan, met name ten aanzien van de vraag, welke waarde moest worden toegekend aan de zwarte streepjes, die wij op de foto's en de dia's ontdekten aan weerszijde van de hals voor de vleugelaanzet. Deze streepjes leken op Zwarte Sterns te wijzen. Het stuk van Taverner (1969) maakt echter aannemelijk, dat ook eerste jaars Witwangsterns dergelijke streepjes vertonen, al hebben zijn waarnemingen betrekking op juli-vogels.

Een kardinaal punt is, dat wij ondanks de bijzonder gunstige omstandigheden in het veld geen van allen de streepjes hadden opgemerkt.

METHODE

Wij hebben gepoogd na te gaan of de door Williamson bijeengebrachte kenmerken aanwezig zijn bij de gefotografeerde vogels. Ter vergelijking

werd tevens gebruik gemaakt van een foto van een adulte Witwangstern van juni 1974 van een broedplaats in la Dombes in Centraal-Frankrijk.

BESCHRIJVING EN DISCUSSIE

Er vielen twee typen te onderscheiden, namelijk vogels, die grotendeels wit waren met slechts enige zwart aan de kop, en vogels met een duidelijke bruine spikkeling op de mantel, die contrasteerde met de lichte vleugels, die overigens aan de voorzijde een donkerder rand hadden. Doordat de vogels voortdurend door elkaar dwarrelden en er bovendien tientallen Kokmeeuwen tussendoor vlogen, was niet met zekerheid te zeggen, hoeveel er van elk der typen waren. Lebret's indruk was, dat er 5 van het eerste en 3 van het tweede type waren. Wij menen, dat buiten discussie kan worden geacht, dat de vogels van het eerste type adulte vogels in winterkleed waren en die van het tweede type eerstejaars vogels. Verdere kenmerken waren:

Snavel: zwart

Poten: rood

Profiel van kop en hals: zware kop met korte dikke nek, forse snavel.

Schedelkap: leek in de meeste gevallen groter dan op de tekening in Brit. Birds 53: 245. De jonge vogels hadden meer zwart aan de kop dan de adulte

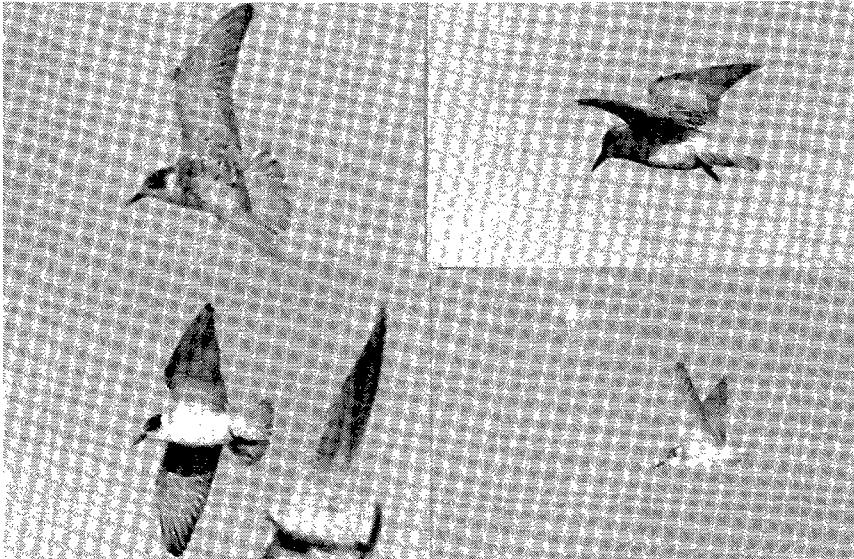

Fig. 1 en 2, bovenste rij en figuur 3, links onder
Witwangsterns in jeugdkleed, 1 dec. 1974, Roemenië (Foto T. Lebret)

Fig. 1 and 2 (upper) and 3 (bottom left)

Whiskered Terns, December 1st, 1974, Rumania, in juvenile plumage, photo T. Lebret

Fig. 4, rechts onder Zwarte Stern, 23 aug. 1975, Z. Flevoland.

Fig. 4 (bottom right) Black Tern, August 23rd, 1975, Z. Flevoland, the Netherlands.

vogels. Het verschil leek bovendien groter dan op de evengenoemde tekeningen. De kleurendia's no. 4 en no. 10 laten duidelijk de U-vormige „achterover gezakte koptelefoon" zien.

Nek: de voor de Zwarte Stern in winter- en jeugdkleed zo kenmerkende witte nek ontbreekt (vgl. Fig. 1 en 4).

Staart: gevorkt. Hierbij moet worden opgemerkt, dat de gespreide vorkstaart van een stern zijn insnijding verliest en een ronde eindrand krijgt. De felle actie van onze sterns boven het geconcentreerde voedselaanbod maakte, dat de staart relatief vaak gespreid werd en ook het meest in die vorm werd gefotografeerd (Fig. 1 en 3).

De jonge vogels hadden een minder diep gevorkte staart. Toch bleek op een van de dia's van Van der Ven (dia nr. 3), een van de adulte sterns ook een geheel afgeronde gespreide staart te hebben.

Schouderstreepje: Op Figuur 1, 2 en 3 is een zwak schouderstreepje te zien. Op de dia's is tweemaal een schouderstreepje te zien, het is zesmaal afwezig en eenmaal dubieus.

In geen der gevallen was het schouderstreepje zo duidelijk als bij Zwarte Sterns in jeugd- of winterkleed pleegt te worden afgebeeld. Ter controle bezocht Le Bret in augustus en september 1975 de kwelplassen in Zuidelijk Flevoland, waar kon worden vastgesteld, dat bij de daar talrijke Zwarte Sterns (a) het schouderstreepje in het veld met een 8 x 56 kijker tot op 100 m zeer duidelijk is te zien en dat (b) het streepje veel groter is dan bij de Enisala-sterns. Er werd toen een aantal controle-foto's van Zwarte Sterns gemaakt (Fig. 4).

DISCUSSIE

De bij onze Roemeense sterns waargenomen kenmerken wijzen alle op Witwangsterns. De zware kop met een korte dikke nek, de zware snavel en het geluid gaven de doorslag. Bij de eerstejaars was de gespikkelde mantel, die contrasteerde met de lichte vleugels (foto 1, dia's 9 en 10), een duidelijk kenmerk. De eerstejaars Witvleugelsterns (*Chlidonias leucopterus*) hebben een effen zwarte rug.

Het lijkt nuttig er op te wijzen, dat eerstejaars Witwangsterns nog tot begin december het schouderstreepje hebben, aangezien de handboeken en veldgidsen ten onrechte stellen, dat het streepje alleen bij de Zwarte Stern (*Ch. niger*) voorkomt. Het schouderstreepje blijkt dus niet, zoals Taverner's waarnemingen suggereren, alleen kort na het vliegvlug worden aanwezig te zijn, om daarna spoedig te verdwijnen.

SUMMARY

Observations of Whiskered Terns *Chlidonias hybrida* near Enisala, Dobrogea, Rumania 45° N — 28° 50' E in the last days of November and on December 1st 1974 are described. Our photographs and colour slides were puzzling at first as the immatures showed a faint dark shoulder patch suggesting that the birds might be Black Terns *Ch. niger*. Taverner observed

shoulder patches on immature Whiskered Terns in the Coto Donana in S. Spain in the second half of July. It seems worthwhile to point out once more that the shoulder patches may occur in immature Whiskered Terns and hence are not diagnostic for Black Terns. Moreover remnants of the shoulder patches in the form of a faint black line may be seen as late as December.

LITERATUUR

- Bruun, B. 1970. Gids voor de vogels van Europa. Amsterdam/Brussel.
- Fitter, R. S. R., H. Heinzel & J. L. F. Parslow. 1972. The birds of Britain and Europe. London.
- Peterson, R. T., G. Mountfort & P. A. D. Hollom. 1969. *Bewerking Mr. J. Kist, Vogelgids voor alle in ons land en overig Europa voorkomende vogelsoorten*. Tiende druk. Amsterdam/Brussel.
- Taverner, J. H. 1969. Whiskered Terns with dark shoulder-patches. *British Birds* 62: 33.
- Williamson, K. 1960. Juvenile and winter plumages of the marsh terns. *British Birds*. 53: 243-252.
- T. Lebret, Populierenlaan 7, Middelburg.
G. L. Ouweneel, Kilstraat 22, Maasdam.